

פרוטוקול מס' 318

מישיבת ועדה העבודה
מיום ו', כ"א באייר תשל"ו - 21.5.1976, שעה 8.30

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:

ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
מ. גז
ל. דיציאן
מ. דרובלס
מ. ורטמן
ה. זיידל
י. יודין
ח. שמעוני

מוזמנים:

י. הראל - הסוכנות היהודית
א. כהן - המרכז לתעסוקת אקדמאים
י. רוזינסקי - משרד הקליטה
א. חסון - חבר הוועדה המרכזת ועד הפועל.

מזכיר הוועדה: מ. משולם

רשמה: א. עצמון

סדר היום: הסכנה לפיטורי עובדים עולים חדשים - הצעה של ח"כ ג. פת.

-1663-

(26.5.76 א"ק סגן)

היו"ר ש. ארבלי:

אני פותחת את הישיבה.

הסכנה לפיטורי עובדים עולים חדשים - הצעה של חה"כ ג. פת

אנחנו קיימנו כבר 3 ישיבות בנושא הזה. באחת הישיבות הופיעו נציגי ההסתדרות, פרט למר חסון שלא היה יכול להופיע. על כן אמרנו על הופעתו איננו מותרים ומכיון שהתחייבו אז במסקנות הקודמות על אילו דברים שרוצים לעשות היינו רוצים לדעת מה נעשה להגשמתם בכל הנושא של פליטה, פיטורין מן העבודה. כמו-כן נשמע מנציגי משרד הקליטה מה הולך היום בנושא הזה? - כמה יש עולים המועסקים ע"י הסדרים מיוחדים וכמה פג תוקפם וכמה פוטר? - בכלל רוצים לדעת מה המצב בכדי שנסמן לנו נקודות כהנחיות לסכום הדיון בוועדה בנושא הזה.

י. רוזינסקי:

עשינו פעולה משותפת עם ההסתדרות שמתחילה לצמוח, לאחר דיונים ומו"מ די ארוכים

והושקעה הרבה עבודה. הקמנו צוותים משותפים בשלב ראשון בישובי פיתוח קולטי עלייה כי שם אנחנו חוששים לזעזועים. הצוותים האלה ישבו באופן קבוע במועצות הפועלים אחת לשבוע ביום מסויים והיווה צוות יעוץ לנושא תעסוקה. בכוונה לא קראנו לזה צוות למניעת אבטלה כדי לא ליצור פניקה אלא צוות ליעוץ מקצועי. הצוות הזה מטפל: (א) במניעת פיטורי עולים. (ב) יעוץ מקצועי והכוונה. לדוגמה: מקבלים הרבה מאד מכתבים מעולים חדשים שעובדים במפעלים שאומרים מדוע חרט ישראלי מקבל 300 לירות יותר ממני? - אותו עולה לא תופס שאחד המרכיבים בשכר זה הוותק. או בעיות רישום כמו הנדסאי, טכנאי. (ג) העמקת הקליטה במפעלים - זה מתחלק לכמה סעיפי משנה. מדובר על נציגות של עולים בוועדי עובדים, הן כנבחרים או כמשקיפים. מעורבות יתר של ועדי העובדים בקליטת עלייה ושיתנו חסות וגיבוי לעולים ארעיים. פתיחת אולפנים לעברית במפעלים.

אלה שלושת הדברים העיקריים שהצוות יעשה. בתחילת השבוע תתפרסמה הודעות בעתונים לועזית ועברית על הפעלת 8 צוותים ראשוניים. זה יהיה בבאר-שבע, בית שמש, קרית-גת, אשקלון, אשדוד, עפולה, ונצרת עילית. תוך שבועיים נפעיל גם את ירושלים, למרות שזה לא עיר פיתוח אבל יש בעיות תעסוקה. נפעיל בסירת הכרמל ובקריות של חיפה.

אני רוצה לציין שיש שיתוף פעולה נאות

הן מצד ההסתדרות והן מצד הוועדה המרכזית של ההסתדרות וכן מצד המועצות.

נושא שני - הלכנו לזה בלב כבד. יש לנו

היום בשירות המדינה למעלה מ-450 עולים חדשים. בדרך כלל כולם אקדמאים שעובדים על קרנות המשרד. חששנו מאד שלאור קיצוצים בתקציב מה יהיה מעמדם?

היו"ר ש. ארבלי:

איפוא הם מתרכזים?

י. רוזינסקי:

יש במשרד הבריאות, משרד התקשורת, משרד המשפטים ומשרד השיכון. יש לנו קרן

לקידום העסקה. יש התחייבות לקלוט אותם אבל חששנו שהמשרדים לא יעמדו בהתחייבויות שלהם לאור הקיצוצים בתקציבים. מנכ"ל המשרד כינס פגישה של נציגי אגף התקציבים ועם נציגי שירות המדינה וסוכם שיוקם צוות משותף של הנציבות ומשרד הקליטה שיבדוק בכל משרד ומשרד מה מורל האנשים? מתוך ה-450 עולים, למעשה, נשארה לנו בעיה של 80 עולים. אנו מקווים שתוך מו"מ אנחנו נפתור גם את הבעיה הזאת כי הנציבות מוכנה להמיר תקנים פנויים של פקידים ומזכירות לתקנים של מהנדסים - מקוים שנגיע תוך שבועיים לסיכום.

י. רוזינסקי:

למשל, במשרד המשפטים אנחנו מחלבים
בבעיות של תעסוקה. במשרד המשפטים הם
ישבו שנתיים כאשר במשרד התקשורת הם ישבו רק חצי שנה. בשיכון ישבו שנה
אחת. הכל תלוי את מי הם קלטו. במשרד הבריאות לפעמים זה 3 חודשים לגבי
רופאים זה שנה ולגבי מעבדות זה 3 שלוש שנים. היום לא מסוגלים לקלוט אפילו
עובד מעבדה אחד כי מעבירים היום את הכל למחשב ובתוך חמש שנים לא יקלטו
אף עובד אחד.

היתה לנו מדיניות לגבי עובדי מעבדות
ורופאים - הצענו להם הסבה מקצועית. לגבי גיל מחקדם שאי אפשר להסב
היינו מוכרחים ללכת לתכנית לטווח ארוך. משרד הבריאות וגם גופות החולים
עמדו בהתחייבויות שלהם.

בקשר לרופאים המצב הוא כזה: יש בעיה
שנקראת בעית התמחויות. אם יבואו מחר למדינת ישראל 300 רופאים והם יהיו
רופאים במקצועות הבאים: רופאים כלליים, אורטופדים, עיניים, מרדימים,
רופא משפחה, רופא תעשייה - אין בעיה לקלוט אותם. הבעיה מתחילה במקצועות
אחרים. לגבי מנהלי מחלקות ומנהלי בתי-חולים הבעיה קשה מאד. הבעיה קשה
גם לגבי גניקולוגים, אף אוזן גרון, קרדיולוגים, עובדי מעבדה וכירורגיה,
פה קיימת בעיה קשה.

אם להציע ללכת לאילת, קרית-שמונה ועוד
אז כל התקנים המקצועיים במרפאות המחוזיות של קופת-החולים מאדישות ע"י
עולים חדשים זה כולל טבריה, עפולה דימונה, ואופקים. אני כבר לא מדבר על
באר-שבע או אשקלון.

יש תכניות - ואנחנו לוחצים על מרכז קופת-
חולים, והוא נענה - להוציא רופאים לפנסיה בזמן. היום יש 200 רופאים
פנסיונרים. ישנה קבוצה של 40 רופאים שאנחנו מתקשים לקלוט אותם בעבודה.
בעיקר מדובר בעולים חדשים מבריית-המועצות האסיתית מגרוזיה ומבוכרה. יש
להם בעיות מקצועיות רציניות מאד.

ה. זיידל:

ראיתי סטטיסטיקה איך נקלטו רופאים במשך
השלוש השנים האחרונות. למשל, קופת-
חולים לאומית קלטה 35-40% מאותם הרופאים בפרופורציה לקופת החולים הכללית
איך זה יתכן?

י. רוזינסקי:

הם הסתערו ועשו פעולת קליטה די רצינית
במיוחד במיגזר הערבי, בגליל המערבי
כפרים מטבריה ומעלה. עשיתי סיור ובפגישה עם כמה רופאים במרפאות הערביות
היתה רופאה בגיל 50 פלוס שהתברר שעברית היא איננה יודעת אבל ערבית ואידיש
היא יודעת. הם פתחו שירות בקרית-שמונה ובטבריה וגם במרכזי הארץ. אני
מתאר לי מדוע עשו פעולה כזאת? - אולי לקראת קבלת חוק ביטוח בריאות.

עכשיו אנחנו עושים מחקר די מעמיק לגבי
מוסדות להשכלה גבוהה. אני לא מדבר על גדלנים עולים שנקלטו באמצעות
המרכז לקליטת מדענים אלא אני מדבר על כח-אדם אקדמי שנקלט אצלנו. אנחנו
עושים בדיקה מה סיכויי קליטת אותו כח-אדם שיושב על-חשבון הקרנות שלנו?
עד היום לא פנטרו עולים חדשים מחוסר תקנים או מחוסר מימון במקרים שיושבים
בקרנות של משרד הקליטה. נפלטו פה ושם אבל הבעיה לא היתה תקציבית אלא
בעיה של חוסר התאמה.

י. רוזינסקי:

אני לא רוצה שתבינו שהכל ורוד. אנחנו מאד חוששים לקראת העתיד - וזאת נדמה לי הזכרנו בישיבה הקודמת שהשתתף בה ה"ה אברהמוביץ. אם היום מוסדות אקדמאים סגורים לא רק בפני עולים אלא בכלל בתוספת כח-אדם או משרדי ממשלה או רשויות מקומיות - ואם המערכת הזאת קלטה במשך השנה 600-700 עולים חדשים זה מדאיג אותנו מאד.

לגבי יתר הפרטים על המצב היום ועל

הקושי בקליטת אקדמאים יספר מר א. כהן. אני רק רוצה להזכיר דבר אחד: אנחנו נתבקשנו ע"י צוות המנכ"לים של מסו"ת, עבודה, קליטה ומחלקת העליה, להכין תכניות ופרויקטים לקליטת כח-אדם שבהם אנחנו צפויים יהיו קשיים. הגשנו 13 פרויקטים בשלב ראשון שיכילו קליטה של 650 אקדמאים עולים. ניסינו ללכת בכיוון של החלטת הממשלה - כלומר, לא להציע פרויקטים שיצטרכו השקעות, תשתית וכח-אדם שיכול להיקלט באופן טבעי במשק אלא פרויקטים שנחוצים למדינת ישראל שלא מתבצעים בגלל חוסר תקציב כאשר ההשקעה היא מינימלית. הנושא הזה אושר ע"י צוות המנכ"לים. במקביל לזה המדען הראשי במשרד מסחר ותעשייה הגיש גם כן מספר פרויקטים של 500 אקדמאים. שני הפרויקטים האלה אושרו ע"י צוות המנכ"לים והועברו לשרים לדיון וזה יובא לישיבה אצל ראש הממשלה. יצטרכו להעביר מימון עם נגיע לקו אדום שנצטרך להפעיל אותם לכל מי שיזדקק להם. אם מחר יהיו פיטורי עולים, או אביא דדגמה מעשית - סכמנו עם המרכז השלטון המקומי ומשרד העבודה על קליטה של למעלה מ-100 מהנדסי בניין ברשויות המקומיות. לשם כך כבר הוקמה ועדה והמרכז לשלטון מקומי כבר העביר חוזרים לרשויות המקומיות כדי לראות מה נחוץ להם. מדוע זה? - כי אנחנו חוששים מאד למהנדסי בניין, זה כולל גם מהנדסי בניין שעובדים היום ואולי יפוטרו מחר. במצב של העלייה היום, עם פליטת מהנדסי הבניין, נוכח למצוא פתרון בשלב זה ל-100 מהנדסי בניין. כאשר הלכנו על פרויקט יותר רחב שניתן את מהנדסי הבניין להסב להוראה בבתי-ספר מקצועיים.

ברור שהתמונה לא תהיה שלמה אם לא ניתן

את כל תכניות ההכשרה וההסבה שהמרכז לתעסוקה אקדמית ומשרד הקלטה עשו. ישבנו והכנו תכניות שתכלולנה 60 קורסים שיקלטו 2,300 אקדמאים עולים. אם העולים יסכימו לקבל את ההצעות שניתנו אז איננו רואים בעיות חמורות בשטח התעסוקה, אם לא תהיה קטסטרופה.

כמה יש מועסקים בחמיכת משרד הקליטה?

היו"ר ש. ארבל:

בסביבות 1,000 עולים. אבל הוועדה כל

י. רוזינסקי:

הזמן מאשרת. אנחנו מקבלים חוות דעת

מהמחוזות שלנו, וזה כולל איש תעסוקה אקדמי שאומר חפשתי כאן וכאן ולא מצאתי עבורו כלום. אותה וועדה מקיימת ישיבה אחת לשבועיים ומאשרת.

האם יש לכם פרוט של אותם מועסקים ע"י משרד הקליטה ובאילו מקומות?

היו"ר ש. ארבל:

כן - יש רשימה מוכנה שהעברנו אותה לנציבות שירות המדינה.

י. רוזינסקי:

אם הבנתי נכון מדברים כאן על מכנת

א. כהן:

פיטורין. אני יכול לדבר על מסק שקרה

בששת החודשים האחרונים. כבר בסתיו הודאגנו מכל ההכרזות של הפיטורים במיוחד במערכת הבטחון כמו התעשייה האוירית ותע"ש. כאשר הלכנו לברר את העניין באופן יסודי התברר שהכרזות לחוד ולא יהיו פיטורים.

א. כהן:

הדברים נאמרו בצורה בלתי פורמלית אבל אלה שאמרו את הדברים עמדו בדיבורם. אבל יש להבדיל בין פטורים קונקרטיים לבין תהליך שעשוי להביא לזה. הדבר הראשון זה קפאון. אנחנו שעוסקים באקדמאים בכלל יכולים להעיד שבמחצית השניה של שנת 1975 והמחצית הראשונה של שנת 1976 יש שני סימנים מדאיגים: לא חשוב עם אוכלוסיית האקדמאים גדלה או קטנה, מה שקובע הוא מספר משרות הפנויות שאנחנו מציעים לאיש בחודש מסויים, ואנחנו בודקים פרופורציונלית בכמה משרות פנויות אנחנו לא מצליחים לסדר בסוף החודש - באוקטובר הודעת לממונים שישנה ירידה אבסולוטית יחסית במספרי המסודרים בחודש. ישנה ירידה חדה מאוגוסט שנה שעברה במספר המשרות. סך הכל המשרות שעברו דרכנו היה 1,200 ובדצמבר זה הגיע ל-350 משרות. עכשיו יש התאוששות קלה. אבל לגבי עצם התהליכים והמדדים שאנחנו מסתמכים עליהם מדאיגים.

אם מסתכלים על סך הכל של מקומות עבודה אז המספר הוא לא כל כך מפחיד. אם באפריל הממוצע של אקדמאים שאינם מסודרים נע בין 1,800-1,400 זה לא כל כך נורא, כאשר יש 400 שהם במרכזי קליטה. אמנם הם רשומים אצלנו אבל הם עדיין לא בחזקת דורשי עבודה קונקרטיים כי הם בשלב של סידורים. אם מקזזים את המספר הזה אז זה מגיע ל-1,400 וזה לא נורא. אבל צריך לראות כמה אקדמאים מסתובבים במשק שאינם מסודרים, אם תקח את המספר הזה ותוסיף 700 ו-500 שעדיין ממויינים ע"י משרד הקליטה אתה מגיע לסדר גודל של 2,500 אקדמאים.

ישבנו עם יו"ר הסוכנות והבסיס לדיון היה יותר לעומק מכיון שלא מדובר על 1,000 דורשי עבודה אלא על 2,400. זה דורש פרויקטים כי כושר הקליטה של המשק הוא די מוגבל לגבי אקדמאים, אם זה בתחום התעשייה ואני לא מדבר על שירותים. קליטה של עובדים אקדמאים כרוכה בתשתית. בשירותים הציבוריים התלות קטנה יותר אבל התלות בהחלטות מדיניות גדולה יותר. אם הממשלה מקפידה משרות אז זה מיד נסגר אוטומטית.

בישיבה של מטה האבטלה שהתקיימה לפני מספר חודשים אני הצגתי את הנושא הזה בהתחבה ואז מונה צוות שינסה לענות על שתי שאלות מרכזיות: האם הפרויקטים שבכר הוכנו יכולים לתת תשובה בנושא של תעסוקת אקדמאים בזמן משבר? - האם כדאי ואפשרי להכין פרויקטים מיוחדים לבעיות אקדמאים? - אני השבוע מגיש את המסקנות הראשונות בקוים כלליים. הצוות הגיע לשתי מסקנות: (1) הפרויקטים שהוכנו עד היום לזמן משבר מכוונים רובם לענפי הבנייה ובעירות הפיתוח. תרומתם המשוערת לבעלי השכלה אקדמאית היא שולית בהחלט. (2) יש הכרח להכין פרויקטים מיוחדים לאקדמאים. הצוות הזה שרטט כמה עקרונות שעליהם צריכים להתבסס הפרויקטים האלה, אם עקרונות המדיניות הכלכלית שהתקבלה בממשלה זה צמצום בשירותי התעשייה והיצור אז הם צריכים להיות מבוססים על העקרון שהם חייבים להיות מגוונים מבחינת בעלי המקצוע שצריכים לקלוט אותם. חייבים להיות מאוזנים מבחינת העלות והתועלת. הוי אומר צריכים להיות קריטריונים למחיר, כמה עולה כל אקדמאי שנקלט? והבזמן משבר אתה אינך יכול לצפות מראש אבל אם תכין פרויקטים בתחום התכנון לדוגמה: נושא של רכבת מאורון לאילת, פרויקט כזה בשלבי התכנון שלו מסוגל לקלוט איקס אקדמאים ואתה יכול להפעיל אותו בכל מקום שאתה רוצה. כלומר, הפרויקטים שהמלצנו לעשות חייבים להיות מגוונים יותר שאפשר למקם אותם באזורים גיאוגרפיים שונים וגם ניתנים להפעלה תוך זמן קצר.

א. כהן:

הוא הזכיר 13 פרויקטים. הם דוקא בתחום המקצועות שקיימת סכנה גדולה שלא ניתן לקלוט אותם בתעשייה. המקצועות הטכנולוגיים ייקלטו שם אבל מדעי הרוח והחברה לא ייקלטו שם. הפרויקטים שאנחנו מכינים הם של בעלי מקצוע שלא ניתן אפילו בזמן פרוספרטי לקלוט אותם בתחום התעשייה. בססנו אותם על שירותי טעוד וחינוך בשירות הציבורי.

כלומר, אם הממשלה תצטרך להחליט החלטה קשה אז נותנים עדיפות ראשונה לנושאים שהמדינה צריכה כמו חינוך, עובדים סוציאליים ועוד. מאידך הפרויקטים שהגיש משרד מסחר ותעשייה שם המחירים יותר יקרים והם בתחום התעשייה.

לגבי פיטורים - בסניפים שלנו אני עורך בדיקה כל שבועיים-שלושה אם אקדמאים נפלטים ממקומות עבודה. היות וקיים מכשיר של ביטוח אבטלה אנחנו יכולים לקבל תמונה על הנפלטים. אני מוכרח לומר שקיימת פליטה של בודדים - זו לא תופעה של מסות, ואצלנו מסה זה 30 איש. זה לא בכמויות גדולות והיא לא אופיינית דוקא לעולים. ברובם מתרכזים בענף הבניה והארכיטקטורה. הפליטה פחות בולטת בתחומים של התעשייה ואפילו בתחום של השירות הציבורי. בנושא העולים אנחנו עדים לכל מיני סיפורים בעתונים הנה פוטרתי מפני שאני עולה. אני אומר יש לפעמים טענות של עולים שהן מוצדקות אבל יש לפעמים שצריך להביא בחשבון שהפטורים הם תוצאה של סיטואציה במקום מסויים של ידע ושל נסיון. אסור ללכת שולל ולומר שהוא פוטר בגלל שהוא עולה. הפטורים הם בודדים ואינם קשורים דוקא לעולים.

י. רוזינסקי:

לגבי קרן אבטלה - ישראלי זכאי לקרן אבטלה אם צבר 180 ימי עבודה. לגבי עולים יש הקלה - עולה בשנת העבודה הראשונה מספיקים לו 100 ימים כדי לצבור אבל ישנם עולים שלא הצליחו לצבור 100 ימי עבודה במדינה ואז הקמנו במשרד קרן אבטלה פנימית שלנו שזהה לקרן האבטלה של המוסד לביטוח לאומי כדי שתהיה לו אורך נשימה עד למציאת עבודה.

י. הראל:

יש השלכה גדולה על העלייה בגלל אותם מאמרים שמתפרסמים בחו"ל על מצב התעסוקה בארץ ועל עולים שנפלטים ממקומות עבודה. על מדענים מרוסיה שמסתובבים ללא עבודה. ללא ספק זה משפיע ואנחנו השליחים עומדים בעימות קשה יום יומי בשאלות קשות. נתקלתי בשני ארכיטקטים שפוטרו מסולל-בונה והם לא מדברים על ישראל רעות אלא הם אומרים בפרגוש שלושה חודשים הסתובבנו בלי פרנסה והם מחפשים תנועה חלוצים - הם מחפשים את המוצא בארצות אחרות. אין לי כל ספק שיש זיקה רצינית בארגנטינה לבוא לישראל אבל בעיית התעסוקה היא אחת השאלות שאנחנו נשאלים. עובדה היא ש-44% שבאו בשנת 1975 מדרום אמריקה הם אקדמאים. זה חומר אנושי שיש לו קצת אידאולוגיה.

אני רוצה להעיר תשומת לב הוועדה שההשלכות משפיעות על העלייה. גם היום יש כ-150 עולים בחודש מועמדים לעלייה. רובם הם ברמה אקדמאית. ללא ספק יש השלכות לקליטה, בפרט במצב הקשה של השנה האחרונה. אין לי ספק שלוא המצב היה אחרת העלייה היתה גוברת.

י. רוזינסקי:

אילו היו באות 40,000 משפחות לשנה לא היו לנו בעיות של תעסוקה. יש שיטה טובה וזו שיטת הפרויקט. לדוגמה: קופת החולים שלחה את הרופא המחוזי לדרום אמריקה ושם נחתמו חוזים עם 65 רופאים מהם 20 כבר פה בארץ. מס-ההכנסה שלח את המשנה לנציב והוא החתים 40 רואי חשבונות מצפון אמריקה שמגיעים באוגוסט לארץ.

י. רוזינסקי:

כלומר, אם אתה בא עם פרויקט ואתה מבטיח אותו בעבודה - זו התכנית הטובה ביותר. אני יודע על צשרות משפחות עולים מדרום אמריקה שאינם אקדמאים שהגיעו בשנה האחרונה ויושבים בבאר-שבע, דימונה כטכנאים, פועלים וסוחרים.

י. הראל:

לאור המצב אנחנו ביחד עם משרד הקליטה הולכים לקראת פרויקטים שמבטיחים תעסוקה במקצוע. יש ועדה מיוחדת שהיא מקבלת על עצמה ללוות את הקבוצה בשנה הראשונה לקליטה.

א. חסון:

אולי כמה הערות כלליות וגם פרטיקולריות. לפני שנה התעסקנו בוועדה בתחום של קליטת עלייה, של פיטורים שרירותיים או מחזוריים של עובדים זמניים על-מנת למנוע מהם קביעות. היא הולכת עכשיו ומשתרעת על שטחים הרבה יותר רחבים ומסוכנים.

השאלה של פיטורים של עובדים זמניים אשר ברובם הם עולים חדשים - ומי שבא באוירה פחות או יותר יכול לחוש בסתירה הטרגית הקיימת בין המדיניות הכלכלית של הממשלה לבין המדיניות בתחום של עלייה וקליטה - אמנם הדברים לא נאמרים בפה מלא אבל אפשר לשים לב שמעמידים אותנו במצב של משניות מסויימת. מצד אחד לקיים את רוב הגזירות במסגרת של המדיניות הכלכלית אשר המטרה היא הצטמקות והאטה כלכלית, על כל הכרוך בה. מצד שני לדבר על עידוד עלייה ועל הנסיון לנסות להתמודד עם השאלה של שפל בעלייה. אנחנו עומדים במצב שהוא כל כך קשה ואפילו עצם הכיטוי לגביו מכאיב כל לב ציוני.

עם ההכרזה על המדיניות הכלכלית הממשלתית גרסו באוקטובר 1974 הכלכלנים של האוצר שבעקבות המהלכים הכלולים בה לא יהיה מנוס מאבטלה היכולית של עד 5.5% של כח-אדם במשק. משך כל שנת 1975 והשליש הראשון של שנת 1976 התחזית הקודרת הקשה הזאת לא התאמתה. עכשיו אנחנו יודעים מה הסיבות שהשפיעו על-מנת למנוע בעד היווצרות כיסי אבטלה במשק. הירידה בעלייה או העליה בירידה - המספר גדל והולך. אבל בעת ובעונה אחת התפתחו ב-1975 כמה תהליכים מסוכנים ביותר שעלולים לתת אותותיהם במשך השנה - ושוב קשה לבטא את הדברים האלה כי לא מדובר בתחום ההרגשה אלא יש כבר פה ושם סימנים של וודאות - כאשר מדובר על התחלות בנייה. זהו תהליך מסויים שילווה אותנו ויניב כמה פירות. היינו הך לגבי ההשקעות בתעשייה. ב-1970 הם עמדו בסימן של ירידה ואם נוסיף לכך את הצמצומים הכלולים במסגרת תקציב המדינה ב-77-1976 הרי, שלדעתי, לקראת סוף השנה או במחצית השניה של השנה הזאת נעמוד במצב של יצירת בעיה של אבטלה במימדים אלה או אחרים. קשה מאד לאמוד אותם אבל ללא ספק שהדברים האלה יבואו לידי ביטוי.

אם כך זה יהיה אין ספק שהראשונים שימדו במצב הקשה הם העולים החדשים. אני יכול לומר שגם מבחינת המחלקה לאיגוד מקצועי וההסתדרות ומועצת הפועלות יודעים שהבעיה הזאת פוגעת בשולי הצבור של עובדים שכירים שלא כולם עולים חדשים. יש הרבה משוחררי צבא שצעדו את הצעדים הראשונים שלהם במערכות הקליטה בעבודה ונמצאים במצב של פליטה ממקומות העבודה.

אם זה המצב ראינו בהסתדרות ככורח המציאות וכמשימה מיידית לפעול בשני תחומים יחד. המישור הראשון הגברת התודעה בהסתדרות לגבי הבעיה בכללותה וגם מבחינת העולים החדשים.

א. חסון:

המישור השני יצירת תנאים מסויימים לשיתוף פעולה רחב מאד עם משרד הקליטה ועם משרד העבודה כדי לקדם פני הרעה ולאתר את הבעיה עפ"י פרויקטים כדי לבלום בעיות הרות אסון. גם העברנו את כובד הפעולה שלנו מההסתדרות אל מקום מגוריו של העולה ואל מקום העבודה של העולה. בתחום זה רצינו כצורך מידי לאסוף מספר גדול מאד של ועדי עובדים. אנחנו בחודשים האחרונים הולכים במסע מפרך בארץ ואוספים מספר ועדים כ-40-30 ועדי עובדים על-מנת לעזור בבעיית הפטורים של העובדים הזמניים. אני לא יכול לומר שקצרנו הצלחה הסברתית מרעשה אם כי יש סימנים בודדים ראשונים - ואני מוכן לתת לכם דוגמא של הפתעות. לפני שלושה שבועות התייצבו בפני נציגי ועדי העובדים של מס-קניה בתל-אביב, וסיפור בפיהם. מתברר ש-3 עולים חדשים שנקלטו במס קניה מועדים לפטורים משום שנכשלו כמה פעמים בגלל השפה. על אף העובדה ששנים בעלי השכלה אקדמאית והשלישי עם השכלה תיכונית. שלושתם ממלאים את תפקידם לשביעות רצונם של הממונים עליהם. על אף העובדה שהם מהווים דוגמה ומופת לחבריהם. זו הפעם הראשונה שראיתי התייצבות של ועד עובדים לימינם - זו תופעה חדשה יחסית. הם היו מוכנים לתת לי מאבק ציבורי סביב השאלה הזאת על-מנת להגן על חבריהם ולפרוש עליהם את חסותם. זה אחד מן הדברים החשובים ביותר שאנחנו לא יכולים להעלים עין - ללא שיתוף פעולה מצד ועד העובדים ניכשל לאורך כל הקו. העניין הזה הוא כל כך עדין ואי אפשר לבוא כאשר אתה יודע שיש פה ושם משקעים מסויימים, עם התייחסות שלא תמיד מצטיינת בעודף של הבנה. אבל בסופו של דבר ההסברה התכליתית הזאת מן הדין שתתן את תוצאותיה.

אנחנו עומדים במצב כזה שלפחות החלטה אחת שהתקבלה לפני מספר חודשים ע"י הועדה המרכזת בדבר פיטורים שרירותיים לגבי עובדים זמניים. שיהיה דיון עם מועסקים בשלושת הסקטורים גם יחד והוחלט על קביעת ועדה מיוחדת שיחתמו הסכמים קיבוציים נפרדים (1) באמצעות המעסיקים (2) באמצעות הממשלה והרשויות המקומיות והסוכנות היהודית. בהסכמים האלה הובטח בין היתר מניעת פיטורים מחזוריים שרירותיים ותקבע ועדה מיוחדת שתחליט לגבי אותם מקצועות בהם יראו עצמם עובדים נפגעים מפטורים שרירותיים כאלה.

הקימונו עד כה 8 מחזוריים רצופים. לוקחים אותם למקומות עבודה כדי להסביר מה זכויותיהם, מה חוקת העבודה בארץ וכן בעיות שונות שהעולה מנותק מהן. יש הכרח לקשור את שני הקצוות גם יחד. גם מצד העולה כדי ליצור אותה הבנה שבלעדיה לא נוכל לעמוד מול תופעות קשות שעלולות להיווצר בטווח הקצר ביותר.

הקימונו ועדה פריטטית עם משרד הקליטה - אני מעריך את הפעילות הזאת משום שלא תמיד מה שמתרחש בשטח מגיע אלינו במהירות הדרושה. ברוב מועצות הפועלים בהם היתה קליטה משמעותית של עולים חדשים אנחנו מקימים צוותים כאלה של משרד הקליטה ליד מועצות הפועלים כדי לאתר את הבעיות האלה. יש כמה מקרים שבאים ישירות אלינו.

אני חייב לציין שהבעיה הזאת מבחינה מספרית איננה חמורה אבל צריך לראות אותה לא רק מבחינה סטטיסטית אלא גם מבחינת הבעיות הצפות בטווח של החודשים הקרובים. אני משוכנע שהבעיה הזאת תצוף ותעלה בחריפות יתר בטווח הקצר ביותר.

א. חסון:

נוסף לזה הוקמה ועדה מיוחדת בהסתדרות עם ועדת התעסוקה הקיימת בתוך הממשלה. אשר בין שאר תפקידיה תצטרך לעסוק בתחום של איתור הבעייה של פיטורים של עולים חדשים, ביחוד באזורי פיתוח כי שם אנחנו רואים את החוליות התלשות ואולי שם ייווצרו אותם כיסים. חברי הוועדה הם: ג. בן-ישראל, י. הראל וגם אני, בתוקף התפקיד שלי.

הדיונים הראשונים כבר נערכו. ההסתדרות הציעה שורה שלמה של הצעות קונקרטיות במסגרת של המטה, כולל פרויקטים מסויימים. הועדה פועלת בעזרה ובסיוע צמוד של כלכלנים וסוציולוגים.

התחלנו גם בפעולת הסברה ענפית במסגרת של האיגודים המקצועיים. אנחנו רוצים לרתום אותם כי לא במעט מקרים יש להם מר לומר והאמירה הזאת יש לה משקל מיוחד. כך עשינו עם הסתדרות המהנדסים, כך עם הסתדרות ההנדסאים והטכנאים, כך עם הסתדרות המח"ר - אלה הסתדרויות שגילו עניין בנושא הקליטה ואנחנו מנסים דרכם על-מנת להגיע לציבורים אחרים.

לאחרונה באנו במגע עם מפעלי חברת העובדים. בפני הוועדה היתה מזכירת חברת העובדים כדי להעלות את השאלה הזאת בתוך ההסתדרות פנימה - כיצד תראה הבעיה הזאת בתוך מפעלי ההסתדרות כי היו סימנים מדאיגים ביותר, אם זה בתעשייה האוירית, שהשתמשו בסיכון ובסכנת המובטלים כדי להבטיח אשראי בשלב מסויים. אני חושב שאסור לחברת העובדים להשתמש באמצעי הזה. אבל כאמור יש סימנים מסויימים ואנחנו רוצים להעמיד על השולחן של חברת העובדים וראשי הקונצרנים את הבעיה הזאת, משום שאיננו רוצים להיות מופתעים כל שני וחמישי.

מ. גז:

אולי הודות לזה נמנע מצב שהיה יכול להיות קריטי.

א. חסון:

אני יוצא חוצץ נגד מגמות כאלה, גם בסקטור הפרטי. יש בזה מן הפסול, עובדים הם לא בני ערובה. ישבתי בכל הדיונים סביב הסכנה של פיטורים בתעשייה האוירית ואני יודע מה שאני מדבר. מכל מקום העליתי את הדבר הזה כדוגמה. אני חושב שיש שיטות הסברה רגילות מקובלות שאפשר להשתמש בהם ויש כמה אמצעים שאני חושב שגוף ציבורי יכול להשתמש בהם. לפני מספר חודשים כאשר ראשי התעשייה האוירית הודיעו שאם לא ינתנו להם תנאים מסויימים של אשראי ומימון יש סכנה של פיטורים. אז הזעיקו גם אותי כי דובר על 500-700 עולים שמועמדים לפיטורים. יצא מזה מה שיצא.

היו"ר ש. ארבל:

כמה קלטה חברת העובדים על מפעליה השונים?

א. חסון:

קרוב ל-15,000 עובדים נקלטו. ב"כור" נקלטו כ-2,500 עולים - מדובר משנת 1972 ועד היום. מכל 10 רופאים שנקלטו בארץ נקלטו 8 בקופת-חולים של ההסתדרות. כדי שתדעו באיזה אמות מידה אנחנו מדברים.

אני חייב לציין שוב שבתחום של קופת- החולים רק שני מקרים ידועים לי שלא נקלטו.

היו"ר ש. ארבלי:

למען הדיוק נבקש ממר רוזינסקי להמציא לנו מספרים במשך השלוש השנים האחרונות מבחינת החלוקה המקצועית, היכן נקלטו - כדי שתהיה תמונה ברורה.

י. רוזינסקי:

אני רוצה לומר מלה טובה על חברת העובדים, לאו דוקא במספרים. חברות העובדים כמו סולל-בונה, כור, וקופת החולים עזרו לנו בפתירת בעיות קשות ששום גוף פרטי לא היה קולט אותם - זה דבר חשוב שאי אפשר שלא להזכיר אותו בישיבה זו.

היו"ר ש. ארבלי:

מה ההצעה הקונקרטית בקשר לענין פטורים מחזוריים? - בישיבה הקודמת כאשר הייתה כאן המשלחת של ההסתדרות העלה ח"כ זיידל הצעה שעל דעתם לא התקבלה שינתן לעולים 3 שנות ותק. כלומר, הם יתחילו לעבוד עם שלוש שנות ותק. מה דעתך בענין הזה?

ה. זיידל:

אני מדבר על עולה מארצות המערב. גם ההסתדרות אמרה שאי אפשר לבטל את העקרון של אחרון נכנס ראשון יוצא. יוצא שכל עולה חדש נתון לפטורים. אז הצעתי זאת כמחשבה שיהיה לו שלוש שנים לכל הפחות מבחינת הפטורים. כאילו הוא עבד במקום הזה שלוש שנים ואם יש פטורים יקחו בחשבון את הוותק הזה. הרי זה לא נפל מהשמים הוא עבד באיזה מקום - אני אומר רק לענין הפטורים. אני רוצה להגיד לכם שגם היום יש בהסתדרות ועדה שקובעת אם עולה חדש ערער על פטורים היא נוחנת לו נקודות מסוימות. מה שאני בא להציע זה לתת גושפנקא רשמית על אותן נקודות שההסתדרות נותנת. אולי לא שלוש שנים אז שנתיים - זה יעודד עלייה וזו בעיה ששומעים אותה בכל מקום ומקום. אני מציע כמחשבה שההסתדרות תתייחס להצעה הזאת.

ח. שמעוני:

איפוא היית במשך כל שנות המצוקה - למה לא הצעת את זה בשנת 1968? - זה אומר לפטר אחרים במקום אלה. אני רוצה לדעת את מי אתה מעונין לפטר?

ה. זיידל:

אם תתקבל הצעה בהסכם קולקטיבי עם מעסיקים לבטל פטורים מחזוריים אז פתרנו את הבעיה.

א. חסון:

כתבתי מכתב לאיגוד המקצועי שהסכמי העבודה מקיפים למעלה מ-חצי מיליון עובדים ואני פונה אליו בענין של פטורים עובדים זמניים. אחת ממסקנות ההועדה שאושרו הן ע"י הועדה המהכזת והן ע"י המחלקה לאיגוד מקצועי קובעת בתוכנה לאמור: הגיעה העת לישים החלטה של ההסתדרות שהתקבלה ע"י המוסדות שאומרת שיחתמו הסכמים קיבוציים ופרדים עם מעסיקים פרטיים ועם מעסיקים צבוריים שיובטח בין היתר מניעת פטורים מחזוריים שרירותיים. ותקבע ועדה פריטטית לאותם מקרים שיראו אותם עובדים עצמם נפגעים מפטורים שרירותיים.

אני רוצה לציין שבזמן האחרון נתקלנו במתי מעט מהמקרים האלה. הבעיה שהתחילה צפה לאחרונה היא בעיה של פטורים בלי שם משפחה.

א. חסון:

באשר להערה של הה"כ זיידל - אני חושב

שהוא עשה עבודה מצוינת כדוגמת מחלקת

הקליטה של ההסתדרות והציע הצעות ועמל לא מעט. אני מאד חושש מפני תגובה נזעמת שצעד כזה עלול לגרור אותם. אני עושה את חשבון רווח והפסד יותר מאשר כל דבר אחר, כאשר אנחנו עומדים בעימותים קשים. האמינו לי, לפני מספר שבועות כנסנו נציגים של 45 ועדי עובדים באזור תל-אביב כדי לדבר דוקא על הבעיות האלה כמו עובדים זמניים, עולים חדשים במקומות עבודה. אילו נקלטו כמה התבטאויות מחברי הועדים הייתם הרבה יותר מודאגים כי הביטויים גבלו לעיתים קרובות בעוינות. בענין הזה צריך לטפל לעומק. אי אפשר בדרך קונבנציונלית להתמודד איתם. השאלה לא של כפייה אלא של שכנוע.

י. יודין:

אנחנו פה שמענו כמה דברים מדאיגים.

אני רוצה להתרכז בשתי נקודות: תעסוקת

עולים אקדמאים ותעסוקת עולים אחרים. חריפה ביותר היא שאלת התעסוקה לעולים אקדמאים מנקודת ראות של ההשפעה על העליה. צריך לקחת בחשבון את האחוז הגדול של אקדמאים בתוך העלייה. אני הגעתי לידי מסקנה על מימדי העליה מארצות חוץ, ואני מתכוון לא רק לרוסיה אבל גם מרוסיה, מושפעים מן ההדים המגיעים מן הארץ. אני לפעמים מרגיש צורך רב לשוחח איתו בנושא ששמו ציונות. אני לא מתאר לעצמי שישנה עלייה בלי ציונות או להיפך. על מימדי העליה מושפעים ההדים המגיעים מן הארץ במישרין במכתבים ובעקיפין ע"י כלי התקשורת. צריך לראות את כל ההשפעה ההרסנית על מורל העולים בכוח בגלל ההדים המגיעים מן הארץ, לא רק בקשר לתעסוקה אבל גם בקשר לזה. התעסוקה זה דבר אלמנטרי. מכיון שברור לנו עכשיו שהמשק נכנס לתהליך האטה, וזה כבר בולט בכמה ענפים, אני חושב שצריך לדרוש פרויקטים והערכות דחופה ולא להסתמך על סטטיסטיקות. כאשר בא מצב כזה אתה פתאום מוצא את עצמך בעוצומו של שפל וכל מה שמנסים להתגבר על השפל עולים פי כמה מאשר האמצעים האחרים. אני מציע, באמצעות נציג משרד הקליטה וכל המוסדות, שיעמידו בכל המקומות את השאלה של עצירת הגל, במיוחד בקרב העולים האקדמאים. אני מאד ממליץ להתחיל ולפתח שני דברים במידה רבה יותר מאשר מצוי היום. זה אותם פרויקטים מיוחדים. בשביל זה דרוש מטה לתעסוקת אקדמאים כי אי אפשר בענין זה לסמוך לחוד. פה צריך להשקיע מחשבה ומוטב היום להשתמש בקצת מהכספים שהצטברו בקרן ביטוח אבטלה לחיזוק התעסוקה מאשר אחר כך לשלם כעין סיוע למובטלים - מבחינת המורל זה הרסני.

ברור שבאופן יסודי הכל תלוי בעתידו של

המשק. על המשק לא ממונה לא משרד הקליטה ולא הסוכנות. צריך לבוא במו"מ עם אותם גורמים שקובעים במשק.

עכשיו אני רוצה להעיר בקשר להצעה שהציע

הה"כ זיידל - אני לא בעד זה ואגיד מדוע? - אני לא מפקד מויכוח עם הפועלים. מצטברים הרבה דברים שצריך עליהם להתווכח בקרב ציבור העובדים ובלי הכרעה של ציבור העובדים כמה דברים בארץ לא יזוזו. אם הייתי רואה את זה רק במישור של התבטאויות הייתי מיעץ להסתהרות להתמודד עם זה. אבל אני חושב שנסיון ליצור קידום בוחק מיוחד הוא לא יועיל במאבק עם אותן הבעיות שצפויות לנו בשלב המאוחר יותר עם הנסיונות הכלכליים לעצור את השפל. אני אהיה בין אלה שיעלה שוב את הפטנט הישראלי עתיק יומין שהוא לא מעדיף עוד אחד ואם יהיה שפל רציני, אני עוד לא יודע מי יפגע יותר? יש הרבה בלתי מקצועיים. אם חלילה נגיע לשפל רציני אנחנו נחלק בעבודה של 5 ימי עבודה בשבוע. אמנם זה יעזור להתגבר על הסבל אבל הוא לא ירפא את ההאטה מבחינה כלכלית.

י. יודין:

לכן דבר ראשון יש להתרכז באמצעים כלכליים למניעת אבטלה בין עולים ע"י יצירת קרנות, פרויקטים במפעלים קיימים. השקעה מיוחדת למטרת תעסוקה של עולים. ימה שיוצר גם סטטוס מיוחד לאותן קבוצות עולים שיועסקו ע"י הקצבות לפיתוח. בכל הדברים האלה מוכרחים להשקיע עבודה מרובה וללא דחיייה כי זה כדור שלג שאם אתה אינך עוצר אותו הוא מתקדם.

אחרי מו"מ ממושך עם שר המשפטים ושר העבודה סוף סוף אפשרו לי להגיש הצעת חוק פרטית - זה תיקון לחוק שירות התעסוקה שרוצה להכביד באמצעים משפטיים על הימנעות מקבלה לעבודה של עובדים קשישים. זו קללה שרובצת על המשק הישראלי. אני מקווה שאחרי קריאה טרומית זה יגיע לוועדת העבודה.

מ. דרובלס:

כל הנציגים שהופיעו פה, לצערנו, לא יכלו להצביע על דברים מעשיים שאנחנו מנסים לעשות כדי שנוכל להתגבר על הסכנה של קליטת החלק הטוב והחיובי של עם ישראל. אם לא נדע לקלוט את האקדמאים לא תהיה עלייה בכלל. אם לא יעלה האקדמאי גם החנווני לא יעלה. לפי דעתי, אנחנו לא עושים מספיק בנושא הזה.

היה רצוי להזמין את ראש הממשלה לדיון כזה וכך את שר הקליטה ולהוציא מסקנות. הדוגמה שמר הראל הביא על שני ארכיטקטים שנאלצו לחזור אותו אדם שחוזר ויש לו מכירים הם כבר יודעים שנשבר לו. אותו אדם שהטיף במשך כל השנים לעלייה לישראל ולבסוף הוא חוזר זה אומר משהו לאחרים. לכן אנחנו צריכים לחפש פתרונות יותר מעשיים של יכולת לקלוט את אותם מהנדסים ואותם אקדמאים. אני לא הייתי ממחר לחלק ציונים לא לגוף זה ולא לגוף אחר. זה שהסתדרות הלאומית קלטה 60% מהרופאים ומצד שני חבחה העובדים קלטו 15,000 עובדים במשך 4 שנים. לפני מספר חודשים בא אלי עולה מבריה"מ זסיפר לי שהוא נקלט בעבודה אצל סולל בונה והיות ולא היתה לו תעודת טכנאי העסיקו אותו לפי שכר של עובד פשוט. ברגע שהוא קיבל תעודה של טכנאי הוא קיבל פיסורים. הם מוכנים להמשיך ולהעסיק אותו כפועל פשוט אבל שיצשה עבודה של טכנאי.

כמובן שיש דבר כזה גם בסקטור הפרטי אבל ישנן תופעות כאלה במישור הציבורי ולא רק במישור הפרטי. לכן אנחנו לא צריכים למחר ולציין לשבח לא את אלה ולא את אלה אלא לחפש דרכים איך ניתן לפתור את הבעיות. אבל הפתרון צריך לצאת מן הממשלה וראש הממשלה בכבודו ובעצמו בנושא של קליטת אקדמאים צריך להיכנס לעובדי הקורה. אם לא נקלוט אותם לא תהיה עלייה לא מברית המועצות ולא מארצות אחרות. אם רוצים לקלוט עלייה מגיל 50 ומעלה אז יתכן שיש אנשים שהם לא אקדמאים אבל אם רוצים עלייה של גילאי ה-40-30 אז בכל ארצות המערב, הן בצפון אמריקה והן בדרומה, רוב הנוער הזה הוא אקדמאי. זו תופעה שהחלה להתפתח אחרי מלחמת עולם השנייה היתה תקופה של שפע והארצות האלה אפשרו את הלימודים, והיהודים תמיד רכשו את ההשכלה. לכן הנקודה היא בקליטת סוג זה של עלייה. נדע לקלוט את אלה תמשיך העלייה של אנשים אחרים. לא נדע לקלוט אותם לא תהיה עלייה.

היו"ר ש. ארבל:

אני רוצה להגיד כמה משפטים - אין ספק שאנחנו דנים בנושא כל כך חשוב ותמיד עומדת נגד עינינו המטרה הקדושה של קליטת עלייה. ההשלכות שיכולות להיות וסיכוייה של העלייה וכן כאשר עולים עוזבים את הארץ בגלל קשיי קליטה ופטורים.

היו"ר ש. ארבל:

דבר שני - על הנושא הזה של אקדמאים דנו מספר פעמים וכל פעם שאנחנו דנים על עולים הנקודה הזאת צפה ועולה, לגבי האחוזים הגבוהים של אקדמאים שהולכים וגדלים בקרב העולים שבאים ארצה. יחד עם זאת אותם אקדמאים שגומרים את לימודיהם בארץ והם מגדילים את המספר וצריך לתכנן את המשק לעתיד. את השאלה הזאת העלינו מספר פעמים גם לגבי אותם אקדמאים שהם תוצרת הארץ. יצירת מקומות תעסוקה לאקדמאים, הן לגבי אותם פרויקטים והן לאותן מטרות, לא רק להעסיק עולים חדשים אלא גם לידי הארץ אשר סיימו את לימודיהם בארץ.

אנחנו גם מעונינים מה שפחות להגביר את המתח בקשר לקליטת עלייה - ומכאן ההתנגדות שלי להצעה של חה"כ זיידל. אנחנו מעונינים ליצור אגירה יותר טובה במקום העבודה כאשר העולה נשלח לאותו מקום. אם מההתחלה כאשר אותו עולה נכנס למקום עבודה והוא יודע שיש לו זכות מיוחדת של וותק שלוש שנים אם יפוטר אנחנו יוצרים יחס שונה לחלוטין לגבי אותו עולה שצריך להיקלט באותו מקום - וזה לא רצוי. לכן אני מקבלת יותר את הגישה של ההסתדרות בנושא הזה. צריך להעמיק את ההסברה בקרב ועדי העובדים שיעשו כמיטב יכולתם לשלב אותם בעבודה ולהגן עליהם.

לגבי הדיונים שהתקיימו בהסתדרות וההחלטות שהתקבלו בוועדה המרכזת בספטמבר 1975 וכן החוזר של היו"ר המחלקה המקצועית הוא מתאריך 17.12.75. הסכמי העבודה נחתמו אחרי התאריך הנ"ל. האם אתם הצלחתם במסגרת ההסכמים הקיבוציים שנחתמו להשיג דבר נוסף בנושא של פיטורים מחזוריים?

נקודה שניה - אנחנו רוצים לדעת לגבי אדחן תכניות בעתיד, מה עם אגמם פרויקטים? - אנחנו רוצים פרוט יתר. בישיבה הקודמת בקשנו מכם אותם הנתונים ואנחנו מבקשים היום פעם נוספת נתונים על התמונה המצטיירת היום לגבי הנושא של עולים מבחינת המועסקים במקומות עבודה כאלה ואחרים, מה ההשתתפות של משלדי הקליטה, כמה זמן הם עובדים, באיזה מקצועות ובאיזה מקומות עבודה?

שמענו שישנה קרן נוספת מקבילה לקרן ביטוח אבטלה שקיימת עפ"י חוק במסגרת המוסד לביטוח לאומי. אנחנו רוצים לדעת פרטים נוספים על הקרן, מה הקריטריונים שלה, כיצד מחלקים דמי ביטוח אבטלה האם צריך עבודה מתאימה וכו' - איך פועלת הקרן הזאת?

נקודה נוספת - דברנו כל הזמן לגבי הסבה מקצועית. יש לנו שרים ממונים על הנושא הזה והם שר הקליטה, שר מסחר ותעשייה ושר העבודה. אמרנו עד שהמשק יוכל לקלוט אקדמאים אולי ניתן לעשות הסבה מקצועית לאותם מקצועות הקרובים למקצועות שבהם הם עסקו בחו"ל. יש צורך לשכנע אותם שלא ניתן למצוא עבודה בשטח שלו ולכן כדאי שהוא יעבור הסבה מקצועית קרובה למקצוע שלו כדי שיוכל להיקלט בעבודה טובה. נשאלת השאלה מה נעשה בנושא הזה לגבי אותם עולים שמרחפת סכנת פיטורים וכל הסיכויים לקלוט אותם באותו המקצוע לא מביאים לתוצאות חיוביות - האם נעשית פעולה בענין הזה כדי ללכת לפתרון הזה?

י. רוזינסקי:

אני אעביר ליושבת-ראש הוועדה את כל התכנית שלנו להסבה מקצועית לשנת 1976, היא כבר עברה את אישור המנכ"לים. אנחנו נערכנו לתכנית של הסבה לשנת 1976 וניסינו להקפיד את המקצועות שאנחנו חושבים כמקצועות חלשים, בעיקר מדעי הרוח והחברה ומדעי הטבע ברמה מקצועית בינונית ומטה.

י. רוזינסקי:

יש לנו מספר פרויקטים של הסבה מתוך ידיעה ברורה למה המשק יזדקק לשנה הקרובה. אם אנחנו יודעים שבשנה הקרובה המשק יצטרך מאות רבות של מנהלי חשבונות מחד ומאידך ישנה בעיה רצינית לקלוט כלכלנים, ביחוד כלכלנים מארצות מזרח-אירופה בגלל שתכנית הלימודים וההכשרה לא תואמים לדרישות של המשק. כיום יושבים אצלנו במסגרות שונות כ-350 עולים חדשים והם מחולקים לשתי קבוצות עיקריות: (1) אנשים שהיו קרובים לנושא מנהלי חשבונות בחו"ל, רואי חשבון בחו"ל או כלכלנים-תמחידנים וכו'. (2) לקחנו ממדעי הרוח והחברה אנשים שעברו בחינות פסיכוטכניות ריש להם חשיבה מתימטית הסבנו אותם לקורסים של מנהלי חשבונות לסוגים 2 ו-3. יש כאלה בשלבי סיום. אנחנו אפילו נתנו לחלק מהם שהיתה להם הכשרה בחו"ל גם קורסים בתמחיר וענין של יצוא ויבוא.

הגברנו את הפעולה על סמך הקורסים שעשינו בעבר בכל הארץ וממש הם נחטפו כפטריית. נחתמו כבר חוזים עם האנשים עוד לפני שהסתיים הקורס.

למשל, יש לנו היום בעיה - וצופים שהיא תחריף - של מהנדסי בנין. יש תכנית עם הטכניון להסבת מהנדסי בנין לכמה תחומים של רשויות מקומיות כמו מים, טיהור ואיכות הסביבה. או למשל צי הסוחר זקוק לכח-אדם אקדמאי. יש לנו בעיה עם מהנדסי מכונות וחשמל. היום 22 מהנדסים טובים עובדים על אניות של צי הסוחר ומשתכרים יפה מאד. אלה אנשים שלא יכלו להיקלט בעבודה. יש היום בעיה של קליטת אגרונומים ובוטניקאים, מצד שני חסרים במדינת ישראל מורים לחקלאות. בשיתוף עם משרד החינוך אנחנו עושים הסבה למורים בחקלאות.

במשך השנה עשרות כבות של מורות לרוסית וצרפתית שאינן יכולות להיקלט במקצועות שלהן. אנחנו מציעים שלוש אלטרנטיבות: קורס מקוצר של שנה אחת של כלכלת בית, קורס לגננות של שנתיים או קורס של מורים בבתי-ספר יסודיים. היום יש לנו 200-300 אנשים מהסוג הזה. בשנה שעברה נקלטו כ-450-500 מורים במערכת. נעשו פעולות די רציניות.

אבל אני מוכרח לומר דבר אחד: לא קל לשכנע עולה בעל מקצוע שעובד במקצוע 15-20 שנים בארץ מוצאו להסב את המקצוע שלו. עותו עולה עושה מאמצים כדי להסתדר בעבודה וכאשר לא הולך לו הוא בא אחרי שנה ומציע את עצמו לקורס הסבה, אבל זה כבר אדם שנגמר לו הסוס. זה אדם שהמורל שלו נמצא נמוך ואדם כזה להתחיל לשקם אותו זה לא כל כך קל.

י. יודין:

אולי הייתם מנסים ללכת בשיטה נוספת. להגיד לאדם כזה זכותך ככלכלן נשמרת וניתנת לך אפשרות של תוספת לימודים במקצוע שלך אבל בינתיים אתה עובר קורס קצר להסבה שבו יש לך סיכוי לקבל עבודה אבל זכויותיך נשמרות לך. אני חושב שגישה כזאת, מבחינה פסיכולוגית, היתה מקלה במקרים רבים על הבעיה של הסבה מקצועית. אני אומר את זה מתוך שיחה עם אנשים. הם פוחדים ללכת למקצוע חדש כי הם חוששים שיפסידו את זכויותיהם ומעמדם במקצוע הישן.

י. רוזינסקי:

בוא נקח לדוגמה משפטנים. אנחנו עושים מאמצים גדולים להסב אותם ולהקנות להם מקצוע חדש. נותנים להם אפשרות ללמוד בערב בפקולטה למשפטים בירושלים 4 פעמים בשבוע כאשר אנחנו נושאים בהוצאות. במשך שנתיים מכינים להוצאת רשיון עורך-דין בישראל.

י. רוזינסקי:

יש לנו שני קורסים בערב בשיחוף מעולה עם הסתדרות הטכנאים והחנדסאים כאשר אנחנו מממנים את זה. כך מי שרוצה חכלים האלה מוכנים - זה לגבי חכנית הסבה ואני אעביר לכם את החכנית. כמו-כן אעביר לכם פרטים על קרן האבטלה שלנו.

א. כהן:

לגבי התכניות - הן עדיין לא מאושרות. ע"י השרים. מותר לנו לדעת מה אחם מציעים אולי גם נמליץ על כך. נראה שנסמן לנו תקורות

א. כהן:

אני מניח שזה ייגמר בקרוב. אנחנו הגשנו רשימה לדוגמה. אמר להכין פרויקט במשך 3 חודשים. הדרך הנכונה היא 3 חודשים כדי להקשה מאד והיא חיבת להיות יסודית מאד וערוכה בצורה כזאת להפעלה מיידית. לכן זה אומר מסגרת עקרונות ודרך חכנית שנותנת רשימה לדוגמה. החינה אומר שחוקרדה החינה להצעה הזאת כרשימה לדוגמה בלבד. יעוץ לנו שאם נקנה בטווח לא נראו לנו כלום למנועה אבטלה כדי לא ליצור פניקה

י. רוזינסקי:

על המכון למריגן העבודה אנו על חברה פרטית שחיא תמשיך ותעבוד על הנושא הזה. מדובר על 1,000 איש וניתן להכמיל - ולשלש את זה. הם שנתו המסוימת באשר זה הנושא או בעינת הנושא כמו

י. יודין:

האם היה נסיון להקים מטה לקליטת אקדמאים שבו יחיו מיוצגים מצד אחד המדינה ומצד שני נציגי החברות הגדולות במשק כמו "כור" רסקו, כלל ועוד? - ומתוך כוונה שבמאמץ משותף יגבשו חכנית להקמת פרויקט שליחים יצאו לחו"ל לעבוד במסגרת פרויקטים שמביאים עולים למקום מסויים להקמת המרויקט המסויים. אני חושב שזה לא נעשה במידת מספקת. מה שאמרתם עכשיו אלו התחלות צנועות וזה צריך לקבל תנועה לגמרי אחרת. עולה, כדי לארוז מצודות ולעזוב מקום עבודה, הוא צריך ללכת מרות או יותר על בטוח.

א. חסון:

אחד מן הדברים המעניינים שנעשו בחודשים האחרונים ע"י מתלקת העלייה זה החכנית של 500 משמחות לבאר-שבע. אני חסיד של השיטה הזאת ואני לא סאמין לבניות רחבות אלא במרויקטים מוגדרים שמשיבים בעל השאלות שמציגים לאותם מועמדים בכוח. אבל מוקדם מאד כדי להחמיק את חלקים האלה והחיבים להחמיק עוד מספר חודשים. אינני בטוח שרק המכשלה של העסוקה היא שמונעת בעד עלייה. של כל עוד זרמה העלייה מרות או ביותה בימים כתיקונם ולא שבנות החלבה והיום זה תקומה אחרת ויש לחשוב לבמונחים אחרים. עולים. אנו מקווים שנוך מ"מ יצאנו בפתור גם את הבעיה הזאת כי הנציבות מוכנה להמיר תקנים מנויים על קורסים ומכוניות לתקנים של מהנדסים - מקורם שנוציע תוך שמועיים לסיכום

א. חסון:

אנחנו אט אט בענינים האלה מתמקדים סביב שאלת התעסוקה שזו השאלה הקרדינלית ולא רואים את שאר הדברים. אני לא רואה רק סיבה אחת כמכשול לעלייה אלא שורה של בעיות שמשיפיעות. אינני יודע אם יש מכשיר מדעי כדי למדוד בכמה אחוזים ירדה כח המשיכה בארץ בגלל העיסוקים שלנו היום-ינמיים. זה עם שלא יודע את שביל הביניים. נופל מקיצוניות אחת לשניה ושרוי על ספה פסיכואנליזה מאוקטובר 1973.

לגבי הנוער לא שאלות התעסוקה הן השאלות המכשילות אלא הבעיה הפסיכולוגית שפוגעת יום יום. קח למשל את ארגנטינה שם 75% מהדור הצעיר לומד באוניברסיטאות והאוכלוסיה היהודית באוניברסיטאות בארגנטינה למעלה מ-22,000 לומדים. אנחנו מפסידים את מיטב הנוער שלנו, לא רק הלוחם, בידי השמאל. איננו מסוגלים להתמודד רעיונית איתו.

י. יודין:

מסוגלים אך לא לוקחים את האנשים הנכונים לזה.

היו"ר ש. ארבל:

זו בעיה כאובה מאד ואם פורטים אותה יש נושא של שליחים הצעה של חה"כ ג. כהן.

זה נושא בפני עצמו ונדון בו.

א. כהן:

לגבי הנושא שהעלה חה"כ יודין - אני מעורב אישית בשני פרויקטים. מדובר בתכנית של 1,000 משפחות בירושלים ומדובר ביציאתו של ראש מועצת כרמיאל לדרום אמריקה לשם הבאת קבוצות משם. המורכבות של פרויקט היא פי כמה מאשר אספקט של תעסוקה. התחלות כאלה יסמנו את הדרך. אבל צריך לדעת שיש דברים כאלה באשדוד ובבאר-שבע. עכשיו הולכים לעשות את זה בכרמיאל.

י. רוזינסקי:

אני מאד מודאג מדבר אחד - ואני מחלק את העלייה מברית המועצות לשלושה חלקים: (1) החלק הציוני שלדעתי רובו בארץ. (2) הקבוצה העיקרית והחלק הגדול של יהודים שרוצים לחיות בקהילה יהודית - ולא משנה להם אם זה ארה"ב או לונדון. (3) הקבוצה השולית שמנצלת את יהדותה כדי לעזוב את ברית-המועצות. ככל שהנשירה בוינה הולכת לכיוון ארה"ב היא תגרור אחריה קרובי משפחה של אלה שנשרדו השנה לארה"ב. אם יש שני אחים שנקלטו טוב בארץ אז האח השלישי יבוא אחריהם לארץ. אבל אם תגדל האוכלוסיה של הנושרים בוינה לארה"ב זה יהווה גרעין משמעותי ויהיה לזה השלכה על השנים הבאות.

בדקנו את העניין - אף רופא שישנו בישראל והוא עולה חדש אינו מובטל. היום יושבים בארה"ב למעלה מ-400 רופאים עולים מברית-המועצות ועושים כל עבודה בזויה, והזרימה ממשיכה לשם - זה דבר שמאד מדאיג אותנו.

א. חסון:

אני רואה את הבעיה של פיטורים שרירותיים כבעיה שקיימת גם בסקטור הציבורי וגם בסקטור הפרטי. אחרי מספר חודשים של בדיקה ראינו שרוב הבעיות של פיטורים מחזוריים בגלל סיבות מיוחדות מתמקד דווקא בסקטור הציבורי וההסתדרות. המעסיק הפרטי נוהג בתכליתיות רבה בעניין. הם הגיעו למסקנה שהעובד נחוץ להם וההחלטה נפלה במקום - הם לא ממתינים.

אותם צוותים שדברתם על הקמתם - האם
אתם לא סבורים שיש לשתף בצוותים האלה

היו"ר ש. ארבלי:

עולים חדשים?

אנחנו פועלים היום בתחום של שילוב
עולים חדשים במסגרת ועדי עובדים. יש
כמה מועצות פועלים שבמקום נפלו הכרעות וזה מתבצע. יש מקומות אחרים
שהמעמד יהיה רק של משקיף ויש מקומות שהעלינו חרס בידינו.

א. חסון:

אני מבקשת מכס להמציא לנו את החומר תוך
שבוע כדי שנוכל לסיים את הדיון.

היו"ר ש. ארבלי:

הישיבה ננעלה בשעה 10.45